

rostra

Mei

1977

nr 54

7

WANNEER WORDT DIT CAISSON
NU EENS AFGEZONKEN!

rostra

blad van de
economische
faculteit

jaargang '76-'77

redactie

Pieter Beemsterboer
Annegreet van Bergen
Kees de Boer
J.G. Lambooy
Herman van Oorschot
Ton van der Peet
Paul Rupert
Hein Vrolijk

adres

Jodenbreestraat 23
Kamer 1324
tel. 5254017
SEF, tel. 5254120

postadres

Jodenbreestraat 23
Kamer 2167
Amsterdam

illustrator

Onno Kraft van Ermel
Andra Picka

Adreswijzigingen moeten
gestuurd worden naar
Studentenadministratie

drukkery

drukkerij Kaal,
Nieuwe Herengracht 61

INHOUD

pag. 2	ALLERLEI
pag. 3	STRUCTUURBELEID
pag. 4	vervolg ,,
pag. 5	TREUMANN
pag. 6	HELENA BERENDS
pag. 7	vervolg interview
pag. 8	BETALEN IS VOOR DE DOMMEN
pag. 9	VOOR U GELEZEN
pag.10	ROND UIT DE RAAD
pag.11	RECTIFICATIES
pag.12	BENOEMINGEN
pag.13	VONK
pag.14	RECENSIE

OP DE "VALREEP"

Bij een autoongeval heeft Boe Thio op een ongelukkige wijze zijn kuit-been gebroken. Hij zat tijdens het ongeval samen met 2 mensen van Jabula (muziekgroep uit Zuid-Afrika) in het voertuig.

De redactie wenst hem veel beterschap!

Het idee voor de voorplaat is ontleend aan het blad "De Polder", buurtkrant van de Nieuwmarkt.

ROSTRA ZOEKT EEN ALGEMEEN MEDEWERKER/STER, DIE VOORAL DE ADVERTENTIE-ACQUISITIE OP ZICH ZAL NEMEN.

LEUK WERK OM EENS IN EEN KLEIN REDACTIETEAM MEE TE BEGINNEN EN ZODOENDE VEEL OVER HET WEL EN WEE VAN DE UNIVERSITEIT TE VERNEMEN; ERVARING IS NIET NOODZAKELIJK.

Schriftelijk kun je ons op de hoogte stellen door een briefje op één van onderstaande adressen achter te laten: Faculteitsbureau 2141
SEF-kamer 2167
Rostra-kamer 1324

In Memoriam

MARTIN GOEDINGS

Martin Goedings, 25 jaar oud, is plotseling op 28 april overleden. Hij was doctoraal student aan de Economische Faculteit en kandidaat-assistent aan het Europa Instituut van de Universiteit van Amsterdam.

Door zijn bijzonder sympathieke persoonlijkheid en door zijn grote hulpvaardigheid en inzet heeft hij veel tot de werkzaamheden van het Europa Instituut bijgedragen.

"Zijn monument is het voorbeeld dat hij gegeven heeft en het uitstekende werk dat hij heeft nagelaten".

De Staf en Studenten van het
Europa Instituut.
6 mei 1977

MENTOREN gezocht voor de kennismakingsdagen van de nieuw-aankomende eerstejaars met de Faculteit voor de periode tussen 29 augustus en 9 september a.s.

Nadere informatie omtrent de training e.d. wordt nog bekend gemaakt.

Aanmelden bij het Faculteitsbureau, kr.2141, tel: 525 4133

p.s. er kan nog meege gedacht worden oer het programma!

ORDENING EN PLANNING

knopingspunt voor dit artikel heb gevonden bij een serie verhandelingen van Van der ZWAN¹⁾ en zijn inaugurerende rede²⁾, die wel werd gearukt, maar wegens een kledingincident nooit uitgesproken.

Vraagstelling is in hoeverre ordening en planning een institutioneel kader kunnen vormen voor een werkelijk actief overheidsbeleid ter verbetering van de structuur van de Nederlandse economie.

Eerst echter enige korte opmerkingen over de verhandelingen inzake de structuur van de Nederlandse economie en de mogelijkheden voor de economische politiek. In sommige gevallen worden deze namelijk gekenmerkt door onbezonnen stellingen en elementen van 'wishful thinking'. Het is alleen politieke oppositieleiders maar ook economen blijken zich schuldig te kunnen maken aan het vertellen van sprookjes. Enkele voorbeelden ter illustratie.

Eerst hiervoor met aanwijzingen te worden wordt nog al eens gesteld dat de Nederlandse industrie te weinig vernieuwend is geweest. De uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling als belangrijke indicator wijzen echter op het tegendeel. De uitgaven zijn sinds de zestiger jaren redelijk stabiel, terwijl de verhouding tussen die van overheids- en het particuliere bedrijfsleven en staan in vergelijking met andere westerse landen op bepaald laag niveau.³⁾

Speerpunt

Als voorbeeld van 'wishful tinkering' worden wij bij het scherpen met zgn. 'speerpuntsectoren', onderdeel van het facettenbeleid waarbij het facet van de werkgelegenheid een grote plaats inneemt. De nota inzake de sectoratieve groei spreekt van een 'speerpunt' wanneer een nieuwe onderneming wordt opgericht die een bepaald nieuw product of procédé gaat ontwikkelen. De effecten op de werkgelegenheid worden zeker de eerste jaren gering geacht.

De CPB-nota over de Nederlandse economie in 1980 verheft de metaalsector (meer ruim) tot mogelijke speerpunt. Vanuit het oogpunt van een verminderde concurrentie van de milieufuncties en de internationale arbeidsverdeling beschouwen gerechtvaardigd, maar dezelfde nota geeft aan dat de werkgelegenheidsperspectieven voor deze sector gunstig zijn. De binnenkort te verschijnen SER-nota inzake een aantal aspecten van het sociaal-economische structuurbeleid in de periode 1975-'80 maakt het nog bonter, wanneer het de milieusector laat voorzien in de behoeften aan een speerpunt.

Studies⁴⁾ die de negatieve effecten van een strak milieubeleid op de werkgelegenheid hebben aangetoond worden hier volledig genegeerd.

Hoog nu van deze zaken en laten wij beginnen met het uiteindelijke onderzoek en proberen de voorgenoemde fouten te vermijden.

het algemeen lijkt bij velen de insensivering van de bestaande structuurpolitiek weinig behoefte te bestaan, zeker in de vorm van bedrijfsstakingswijze ordening, wanneer:

1) de vraag van de consument zich ontwikkelt volgens betrekkelijk strakke lijnen,

- 2) de positie op de binnenlandse markt wordt beveiligd door middel van protectie,
- 3) de organisatie van het productieproces sterk arbeidsintensief en dus flexibel van aard is.

Geen van deze voorwaarden zijn aanwezig in ons economisch stelsel. De koopkrachtverhoging voor de grote massa's in het westen heeft de mogelijkheid geschapen tot de aanschaf van goederen die niet zozeer voorzien in de elementaire levensbehoeften waardoor de onvoorspelbaarheid van het consumentengedrag wordt vergroot.

Bovendien, betoogt Van der ZWAN, leidt het streven naar flexibiliteit van de moderne ondernemingen door middel van produktdifferentiatie, diversificatie en parallelisatie juist tot een verstarung. De strategie om de markt in deelmarkten te verdelen leidt tot een verkleining van de massa van de markt en afstemming op steeds specifiekere wensen van de afnemers. Dit alles leidt tot een ver grote gevoeligheid van de schommelingen in de afzet. Het gevolg is het optreden van overcapaciteit, die door middel van ordening zou moeten worden bestreden.

Verder wordt de positie op de binnenlandse markt door de toenemende vrijhandel en de internationalisatie van het bedrijfsleven steeds minder beschermd.

flexibiliteit

De derde voorwaarde voor een intensivering van de structuurpolitiek is echter minder duidelijk aanwezig. Het verband tussen toenemende kosten (constante) en een vergroting van de kapitaalintensiteit kan minder sterk zijn door een betere organisatie en de vooruitgang in de techniek. Overcapaciteiten kunnen echter ook hier het gunstige effect teniet doen. Ordening lijkt mij echter niet zozeer geschikt in het algemeen schommelingen in de afzet beter te beheersen maar de onzekerheid van de ondernemers weg te nemen ten aanzien van elkaars beslissingen, door KOOPMANS omschreven als 'secondary uncertainty'.

Veronderstel dat de prijs voor de ondernemer geen gegeven is, de mogelijke reactie van de concurrent het uiteindelijke gedrag mede bepaalt. De ondernemer ziet zich geconfronteerd met een zgn. 'prisoner's dilemma' dat met betrekking tot de investeringen als volgt kan worden ingevuld:

Ondern.A	Ondern.B	
	cap. uitbr.	cap.niet uitbr.
cap.uitbr.	ontstaan v.overcap.	vergroting marktaandeel A
Cap.niet uitbr.	vergroting marktaandeel B	afzetvergr. vindt niet plaats/derde ondern.treedt toe

Uitkomst voor dit dilemma kan ordening bieden wat natuurlijk gevolgen heeft voor de mededinging.

Voor Van der ZWAN leidt de bedrijfsstakingswijze ordening op z'n slechtst tot het regelen van randverschijnselen wanneer het kader waarbinnen de ordening zich afspeelt niet wordt gegeven. Ordening op bedrijfstakniveau is in feite de voordelen van de vrije prijsvorming verloren laten gaan zonz-

der dat de voordelen van een integrale planhuishouding hiervoor in de plaats komen en resulteert prijstheoretisch in een universeel monopolie, betoogde HENNIPMAN⁵⁾ in zijn bijdrage aan de discussie over de wet op de Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Ordening staat dus niet op zichzelf maar moet worden verbonden met een integrale planning.

De rationaliteit van planning kan ten slotte nog worden aangetoond door de onmogelijkheid van begrotingspolitiek en monetaire politiek om een egalisa-

tie van gewenste en werkelijke groei te bereiken althans zonder dat dit leidt tot inflatie.

De bewijsvoering van het voorgaande is geleverd door HARROD⁶⁾ die een mogelijke oplossing voor het dilemma zag in (indicatieve) planning. Een probleem lijkt ons echter wel of de overheid in staat is de groeigrad te bepalen die het gewenste doel oplevert.

prisoners dilemma

De rationaliteit van ordening en planning mag dan in het algemeen kunnen worden aangetoond, of het een institutioneel kader kan zijn waarbinnen de Nederlandse structuurpolitiek zich gaat afspelen is nog maar de vraag. De drie door ons gestelde voorwaarden die zouden moeten leiden tot een intensivering van de structuurpolitiek lijken de oplossing via een bedrijfsstakingswijze ordening met een algemene planning juist onmogelijk te maken. Voor deze oplossing dienen betrouwbare projecties aanwezig te zijn, de plannen van de afzonderlijke sectoren (private) op elkaar afgestemd te zijn evenals de plannen van de publieke sector en de private sector. Verder zal aan een aantal voorwaarden voor de organisatie voldaan moeten worden.

Van der ZWAN tracht betrouwbare projecties te verkrijgen via een planning informatiesysteem dat veel verder gaat dan het huidige systeem van informatievergarig (kwartaalanalyses van het CBS op basis van een dertigtal bedrijfstakken). De vraag is of het in ons stelsel mogelijk is een optimaal groeipad voor een bedrijfstak te bepalen en deze consistent te maken met de overige sectoren.

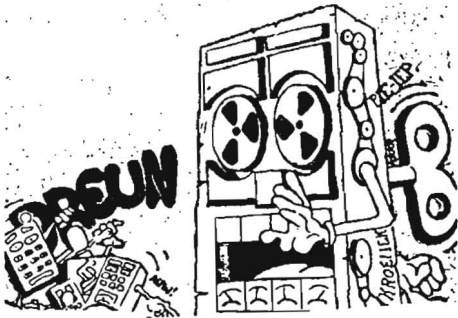
Analoog aan MEADE⁷⁾ kunnen wij drie exogene variabelen (ontwikkeling van het wereldhandelsvolume, nominale loonsom per werknemer en de concurrentiepositie van de Nederlandse industrie) per bedrijfstak veronderstellen, die elk drie waarden (hoog, middel en laag) kunnen aannemen. Wanneer de tijdsperiode een vijfjarenplan bedraagt dan ontstaan de volgende projectiemogelijkheden:

(vervolg op pag. 4)

De voorwaarden voor de organisatie maken het eveneens moeilijk in ordening en planning de oplossing te zien. Allereerst ontstaat een probleem bij de afbakening van een bedrijfstak. In de economische theorie mogelijk via een breuk in de kruiselingse vraagelasticiteit maar dit is in de praktijk haast onuitvoerbaar en bovendien voor een oligopolie ongeschikt.

projectie

Op basis van ervaringen in de tweede wereldoorlog in de VS zou een oligopolie en een structuur met monopolistische concurrentie het meest geschikt zijn voor ordening. Voor Nederland heeft het weinig zin de concentratie-indici te berekenen. Niet alleen ontbreekt in het algemeen een objectieve maatstaf in hoeverre een bedrijfstak is geconcentreerd maar de indicatoren negeren de invloed van het buitenland. Hoe belangrijk deze voor Nederland is toont de eerder genoemde CPB analyse. Vooral voor de periode '58-'73 zien wij een ononderbroken trend van invoerpenetra op de binnenlandse markt. De ervaringen in Europa lijken het bovenstaande te onderschrijven. Frankrijk met de langste ervaring op het gebied van de planning heeft met zijn laatste plan een duidelijke stap terug gezet. De grote verschillen tussen prognose en realisatie op sectorniveau en de vergrote openheid van de Franse economie worden hiervoor aangevoerd.

De diepgaande wijzigingen in het Hongaarse planningssysteem waarbij de 'supply planning' voor een groot deel werd afgeschaft tonen aan dat de ontwikkelingen niet tot één systeem worden beperkt.

staatsholding

In het voorgaande is het natuurlijk niet de bedoeling geweest een volledige opsomming te geven van de wenselijkheid en mogelijkheid van ordening en planning. Getracht is aan te geven dat beide vormen die elkaar moeten aanvullen op nationaal niveau geen institutioneel kader kunnen vormen voor de structuurpolitiek. Ordening en planning zou allereerst moeten samengaan met protectie en wel via contingenteringen. Wanneer verder de grote mate van onzekerheid planning onmogelijk of niet-effectief maakt lijkt het logisch alternatief de flexibiliteit van de economische structuur te vergroten. Tenslotte keren wij nogmaals terug naar Van der ZWAN wiens stelling, dat door de grote risico's ondernemingen alleen nog investeren wanneer de terugverdientijd kort is, aanleiding kan zijn voor een diepgaande wijziging in het economisch beleid.

Dezelfde constatering leidt bij HOLLAND⁸⁾ (zie ROSTRA nr. 51) tot een actieve rol van staatsondernemingen in alle belangrijke groeisectoren van de economie. De afzonderlijke staatsondernemingen moeten naar voorbeeld van de Italiaanse IRI georganiseerd worden in een holding opdat vooral bij de innovatie 'spread effects' kunnen optreden en knelpunten zoveel mogelijk worden vermeden.

In Nederland werd reeds in '68⁹⁾ de oprichting van een staatsholding bepleit om de structurele problemen in de economie op adequate wijze aan te pakken.

Onderstaande tabel toont aan dat bij de huidige grootscheepse steunverlening aan het bedrijfsleven het accent niet bepaald op de deelnemingen ligt.

Steunverleningen aan individuele ondernemingen over het jaar 1976

waarvan:	x 1 mln.
1 Bijdragen à fonds perdu	32,0801
2 Rentedragende leningen	79,5160
3 Renteloze leningen	65,6350
4 Garanties	218,1360
5 Kapitaaldeelnames	22,5000
6 Vorm onbekend	80,1050
	497,9721

Bron: Economische Voorlichtingsdienst van het Ministerie van Economische Zaken.

De vraag of een staatsholding kan optreden als een *deus ex machina* in het drama rond de structuurpolitiek is niet eenvoudig te beantwoorden. Het is n.l. niet afdoende aan te tonen dat het privé-bedrijfsleven slechts degenieve en met weinig risico's gepaard gaande investeringen verricht. De Italiaanse IRI en de DSM bewijzen dat het mogelijk is in een neergaande conjunctuur risico's te nemen waar privé-ondernemingen afwachten maar geldt dit voor iedere sector en is het op grote schaal mogelijk?

R. de Vos.

NOTEN:

- 1) A. VAN DER ZWAN, Na de Smalle Marges van het Beleid, nu de Dreigende Vervaging van de Politieke Keuzen (I,II,III), *ESB* 16-3-77/23-3-77/30-3-77.
- 2) A. VAN DER ZWAN, Over de Vergroting van de Omweg in de Productie en de Bekorting van de Omlooptijd van het in Bedrijven Geïnvesteerde Vermogen, *ESB*, 21-1-77/28-1-77/4-2-77.
- 3) OECD Observer juli-augustus 1975.
- 4) H. DEN HARTOG, A. HOUWELING en H. TJAN in P. Nijkamp, *Milieu en E Economie*, Rotterdam 1974.
- 5) P. HENNIPMAN, Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie, Corporatisme en Geleide Economie, *ESB* 1946.
- 6) R.F. HARROD, Are Monetary and Fiscal Policies Enough? *The Economic Journal*, Dec. 1964.
- 7) J.F. MEADE, *The Controlled Economy*, 1971.
- 8) S. HOLLAND, *The State as Entrepreneur*, 1972 en *The Socialist Challenge*.
- 9) R. VAN BOVEN/R.M. DE HAAN, Het Structurele Werkgelegenheidsbeleid, *Socialisme en Democratie*, nov.-dec. 1968.

NOTENBAR

Hieronder volgen alsnog de noten behorende bij het artikel van Adriaan Dorresteijn over de staatsondernemingen in ROSTRA 53

- 1) Persbericht Economische Zaken 1976 no. 410 en de Knipselkrant Justitie 1977 p. 186 en 187
- 2) in bv. 'Impact économique actuel des entreprises publiques dans la communauté européenne, Brussel, 1975
- 3) pogingen hiertoe zijn bv. gedaan door N. Douben in Financieel overheidsbeheer 1975 p. 142-146 "Overheid als ondernemer", D. Simons, Gemeentebedrijven, Alphen a/d Rijn 1939, p. 9 v. In H. Helmers, Graven naar macht, Amsterdam 1975 p. 291-293 worden in dit verband drie functies van de overheid onderscheiden, de productiehoudingsfunctie, de reguleringsfunctie en de herverdelingsfunctie. Zie ook nr. 9/10 1976 van het Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde, "Instellingen zonder winstoogmerk"
- 4) ontleend aan de door het CEEP gehanteerde definitie in bv. "Die Entwicklung der Gemeinschaften und die darin gebotene Rahmen der Rechtsformen für private und öffentlichen Unternehmen", Bonn 1973
- 5) B.v.d.Tempel Jzn, Publieke en semi-publieke ondernemingen, Alphen a/d Rijn 1935, p. 32 v. D. Simons, t.a.p. p. 19 v. Voor België, R. de Vroede in *SEW* 1977 p. 3 v. Andere landen: Friedmann and Garner, *Government Enterprise*, London 1970, p. 303 v.
- 6) Helmers e.a., t.a.p., p. 291 v.
- 7) Friedmann and Garner, t.a.p., p. 307 v.
- 8) de Samenwerkende Bonden van Overheids personeel hebben in 1972 over dergelijke rechtspositionele verschillen een brochure uitgegeven
- 9) de Volkskrant van 29-11-'76, "Werknemers eisen ambtelijke status"
- 10) Daarvoor zijn voorzieningen getroffen in de Comptabiliteitswet art. 88 [de Bedrijvenwet geeft op basis daarvan regels voor staatsbedrijven], de Provinciewet art. 133 en de Gemeentewet art. 252
- 11) E. Poortinga en P. Sassen, *Recht en Kritiek* 1975, p. 188 v. geven daarover een uitvoerige uiteenzetting
- 12) V.v.d.Burg, De van overheidswege benoemde commissaris, WPNR nr.5317 p. 755 C.A. Boukema, Algemeen belang en ondernemingsbelang in het nieuwe ondernemingsrecht, in: Op de grenzen van komend recht, Deventer/Zwolle 1969, p. 53 v.
- 13) Zitting 75/76, nr. 13910 nr. 1. Daarvoor werden deze overzichten toegevoegd aan het verslag van de Algemene Rekenkamer. De helft bestaat uit meerderheidsdeelnames, 6 zijn 50% deelnames, de resterende zijn minderheidsdeelnames
- 14) Zie Economisch Dagblad 24-11-'75

beginnen is het opmerkelijk dat de heer Treumann zijn economie-opdracht aan de GU heeft doorlopen, na zijn afgestudeerd in de wis- en natuurkunde aan de VU. In de jaren 1963-1964 was Treumann voorzitter van de Algemene Studenten Vereniging Amsterdam, is vervolgens 4 jaar wetenschappelijk medewerker geweest aan onze faculteit en heeft daarna verschillende functies vervuld in de P.v.d.A., voordat hij in 1970 lid werd voor deze partij werd. In 1975 werd hij door de gemeenteraad wethouder benoemd. In deze functie is hij belast met de zorg voor de portefeuilles van: Openbaar Vervoer, Verkeer en Vervoer, Personeelszaken, Pensioenzaken en Kunstzaken.

de praktijk

De Heer Treumann wees op de enorme kloof tussen de theorie, zoals de economische wetenschap die beschrijft, en de praktijk. De discussie gefundeerd door allerlei politieke achtergronden staat daarom op een laag peil en men zou kunnen concluderen dat iedereen evenveel weet als ieder ander. Het beleid is nog veel te weinig op onderzoek gebaseerd, waarbij komt dat de deskundige invalshoek niet bepaald wordt door één autoriteit, integendeel, er is sprake van veel complementair bestuur door Rijk, Provincie en Gemeente; samengevat veel geharrewar dus. Meerdere goede politieke beleidsvoornemens van de gemeente struikelen bovendien over de heilige boeien als het bedrijfsleven, de middenstand en de banken. Een en ander onttaardt in door elkaar praten over te kleine dingen, met weinig resultaat. Niet zelden wordt langdurig door B&W gesproken over 1 of 2 parkeerplaatsen, omdat de een of andere bankdirecteur z'n auto niet voor de deur kwijt kan, en dreigt het bedrijf uit de gemeente te moeten gaan verplaatsen. In de loop van de tijd voltrekken zich in de Amsterdamse stedelijke economie vernieuwings- en transformatieprocessen.

0 - alternatief

Een goed 0-alternatief is dan ook niet aanwezig gelet op de overloop van de kapitaalcrachten en middengroepen, veel congestie, ruimtegebruik neemt toe enz.. De bereikbaarheid (per auto of openbaarvervoer) op peil houden (lees verbeteren) is het doel. Er is een grote terugloop in de stadsbevolking naar de periferie waaronder ook de gebieden langs de ringweg gerekend worden. De binnenstad op een verantwoord niveau houden vraagt om een politiek die als het ware tegen de stroom in moet zwemen. Het openbaarvervoer moet ondanks de verdunning toch op peil blijven of verbeteren, in de periferie is de auto echter veruit favoriet. Om de binnensteden te behouden zullen de groeikernen zich rond de openbaarvervoer plaatsen moeten voltrekken. Er bestaan wel berekenings matrixen waarin de verplaatsingen worden aangegeven, het huidige beleid denkt deze echter star en de beslissingen worden zo goed als niet op deze matrixen gebaseerd. Een goed effect van amsterdams sturend beleid vinden we bijvoorbeeld wel in de Amstelstationbuurt, en omgeving Weesperstraat/Wibautstraat. De reistijdstudies wijzen erop dat de binnenstad relatief slechter bereikbaar wordt t.o.v. de sub-centra Amstelveen, Purmerend e.a., men is daar per AUTO sneller. De waardering voor het openbaarvervoer lijkt steeds verder te dalen, de vervoersaanwijzing van de trams wordt minder, de

In de reeks sprekers voor de lezingencyclus ter gelegenheid van het emeritaat van Prof. Mr K. Vonk, was op dinsdag 1 maart de beurt aan Drs. Th. P. Treumann, Wethouder van Verkeer der Gemeente Amsterdam.

Onderwerp: Amsterdamse Verkeersproblematiek

reiziger eist sneller huis/huis vervoer. Veel kleine groeikernen maken het streekvervoer ongeschikt, terwijl de stad toch bereikbaar moet blijven vanwege haar vele diensten.

voorrang

Het beleid dreigt voorrang te verlenen aan het wegennet: denk aan Amsterdam-Almere en Amsterdam-Purmerend, welke laatste een slechte openbaarvervoerverbinding heeft, overigens is er bekend dat met een betrekkelijke eenvoudige ingreep (4miljoen) er een vrije busbaan tussen Amsterdam en Purmerend te verwezenlijken is. Bij Almere zien we dat het wegennet al klaar is, voor een spoorwegaansluiting moet er veel meer worden gepraat en is er van een verbinding voorlopig nog lang geen sprake. Nodig is vooral dat bij iedere beslissingsprocedure t.a.v. de verkeerssituatie er vooraf een goede kosten-bateanalyse dient te worden overlegd. Gebeurt dit niet dan krijg je zoiets als de metroplannen, waarmee een aantal gemeentinstanties al zover fout zaten en er geen weg terug meer mogelijk was. Hoewel een metro-net (voorlopig) niet door zal gaan zitten we straks toch met een metrolijn die door ca. 13000 mensen dagelijks gebruikt zal worden; 13000 gebruikers is overigens juist voldoende om 1 tramlijn te exploiteren. De onzekerheden m.b.t. de te verwachten bevolkingsgroei van de Bijlmermeer hebben veel roet in het eten gegooit, maar de grote fout zit toch wel in het achterwege blijven van een economische afweging van voor- en nadelen.

Enkele projecten zijn op het ogenblik in studie en/of gedeeltelijk al in wording, m.n. de Amstelveenlijn, Schiphollijn en VerkeersCirculatiePlan.

amstelveen-lijn

is object van studie voor de gemeenten Amsterdam en Amstelveen. Deze studie is ontwikkeld met het oog op de te verwachten situatie, zoals die zich in 1980 resp. 2000 zal voordoen. Deze studie laat bijzonder nauwkeurig uitkomen hoe de tijdskosten van het vervoer zullen verschillen bij alternatieve vervoersmiddelen. Men gaat erin deze studie van uit dat vrije-tijd 4 maal hoger wordt gewaardeerd dan arbeidstijd. De reistijd van en naar het werk worden voor 80% als arbeidstijd gekwalificeerd en voor 20% als vrijetijd, dit geldt ook voor wachttijden, voor-/natransport en overstaptijd. De ontwikkelde busvariant is verreweg de goedkoopste, de metrovariant is zeker 10 maal duurder maar zal 2 maal zoveel reizigers aantrekken. De milieuaspecten worden ook terdege in alle overwegingen betrokken. De studie is nu in een verder stadium en zal over enige tijd met een definitief voorstel komen.

schiphol - lijn

De Schiphol-lijn

is in wording en moet uiteindelijk een railverbinding vormen tussen Amsterdam en Den Haag, de voortgang in de aanleg stopt nogal. Tot op dit moment heeft men becijferd dat als deze lijn gaat lopen in een "om-het-kwartier-dienst", de trein een bezetting zal hebben van slecht enkele reizigers, een taxi-pendel zou in ieder geval goedkoper kunnen zijn. Na de doortrekking tot Den Haag zal het aantal gebruikers in geringe mate toenemen. Met de wegeaanleg richting Den Haag is voldoende ruimte gereserveerd in de middenbermen, zodat de aanleg betrekkelijk eenvoudig verloopt. Grotere problemen doen zich voor ten aanzien van de te bepalen eindbestemming in de stad Amsterdam: Ideeën om deze spoorlijn te laten aansluiten op een "diepte-metro", die in de noord-zuid-richting volledig onder de gehele stad door zou gaan, stuiten onherroepelijk op veel te hoge aanlegkosten. Voorstel van het Rijk is om op het Museumplein een eindstation te situeren, waarmee men verwacht een voldoende hoeveelheid reizigers te kunnen aantrekken. De Schiphol-lijn laten aansluiten op het Centraal Station via een lijn om Amsterdam-West is volgens de heer Treumann ongewenst daar er vanaf het CS reeds een spoorverbinding met Den Haag bestaat. Tevens wordt gedacht de Schiphol-lijn te laten aansluiten op de metro-oostlijn of op de spoorlijn Amsterdam-Utrecht, waarmee een duidelijke stap wordt gezet in de richting van een ringspoorbaan om Amsterdam, waarop overigens pas in de 90er jaren enige kans tot realisering zal bestaan.

vcp

Het VerkeersCirculatiePlan

is een plan dat op zeer korte termijn zijn invloed zal moeten gaan laten gelden. De goedkeuring van dit plan zit nog bij Publieke Werken en stuut bij de middenstand op veel verzet. Met name wordt geageerd tegen een deel van het VCP n.m. de binnenring, welke een te grote "drempel" zou vormen voor het particuliere autoverkeer dat het hart van de stad wil bereiken. Het toenemend aantal reizigers in en om de stad zal door het openbaar vervoer opgevangen moeten worden en dit vraagt om een vrijbaan voor deze verkeersmiddelen, die dan ook in aantal en te rijden frequentie zullen moeten gaan toenemen. De beleidsdoelstellingen zijn uitgegaan van het behouden van bestaande verbindingen en bevordering van het openbaar vervoer, teveel komt steeds weer de indruk naar voren dat dit plan een halt wil toeroepen aan al het particuliere autoverkeer in de binnenstad. Na de discussie dankte de spreker de toehoorders voor de prettige uitwisseling van gedachten welke had plaatsgevonden zonder dat men was vervallen in de spraakverwarring waar dit onderwerp zich in veel gevallen toe zou kunnen laten leiden.

HELENA BERENDS

interview interview interview

Helena Berends, ekonometriste, is wetenschappelijk medewerkster bij de Projektgroep Vrouwenarbeid van het Sociologisch Instituut in Groningen. Zij schreef artikelen over de verwaarlozing van vrouwenarbeid in de economische theorie en over de rol van de vrouw in het economisch proces, o.a. in de beide aan seksisme en wetenschap gewijde nummers van Wetenschap en Samenleving, in het P.V.D.A.-opinieblad Roos in de Vuist, een Rooie Vrouwendiskussiebundel en zij schreef in de serie Katernen 200 "Moeder doet alles- Gratis voor niets".

STUDIE

"Tot mijn zestiende heb ik in Brazilië gewoond. Toen verhuisden we naar Portugal. Daar ben ik erg geschrokken, want dingen die ik in Brazilië heel normaal vond, bleken helemaal niet zo normaal te zijn. Het name dan dat er zoveel armoede was. En toen dacht ik dat als ik verpleegster zou worden het zo hopeloos zou zijn, daar kom je niet verder mee. Als je er wat aan wilt doen, moet je dat veel meer van bovenaf doen. Het leek me dat je daar met economie wel wat zou kunnen beginnen. Maar ik was nogal goed in wiskunde, zodat een leraar op de middelbare school zei dat ik econometrie moest gaan doen. En dat heb ik toen dus gedaan. Maar achteraf bleek dat ik daarvoor toch eigenlijk niet gekozen had, ik heb dan ook vrij lang over mn studie gedaan, omdat ik er allerlei dingen buiten deed. Eerst de Derde Wereldwinkel, toen in de studentenbeweging. Later ben ik op zoek gegaan naar andere vrouwen die ook studeerden en zijn wij een soort praatgroep gestart wat in die tijd vrij uniek was. Op die manier kwam ik ook steeds meer met allerlei artikeltjes over vrouwenarbeid in aanraking en daar ben ik dan ook op afgestudeerd.

Ik heb mn skriptie daarover geschreven; die was voor een deel gewijd

aan Amerikaanse arbeidsmarkttheorie en en voor het andere deel aan een empirisch onderzoek, gebaseerd op zeer gedetailleerde gegevens an de belastingdienst over 1000 gehuwde werkende vrouwen, waaruit ik een vergelijking van het arbeidsaanbod geschat heb.

Toen ik afgestudeerd was, heb ik gewerkt bij de Emancipatie Kommissie. Daar heb ik o.a. meegewerkt aan een nota over arbeidsmarkt en heb ik een onderzoekje gedaan naar het beleid van de overheid als werkgever. Je zou verwachten dat de overheid als grootste werkgever bv mogelijkheden tot part-time werk schept en positieve diskriminatie zou toepassen. Maar er bleek bv dat 85% van de vrouwen die bij de overheid werken ingeschaald waren tot en met adjunktkommissies (dat is dus vrij laag), terwijl dat bij de mannen maar 60% was.

PROJEKT

Nu werk ik dan bij de projektgroep Vrouwenarbeid hier in Groningen bij sociologie. Dat is gestart door een groep studenten die een onderzoek naar vrouwenarbeid vanaf de Tweede Wereldoorlog wilden doen, en is uitgegroeid tot een projektgroep. Ze zijn begonnen met literatuurstudie, toen hebben ze onderzoek gedaan onder bepaalde groepen werkende vrouwen en dat waren dus het vrouwelijk kantinepersoneel en de secretaresses van de universiteit en vrouwen in de konfektie. Nu in het derde jaar doen we een ondiep onderzoek onder telefonistes bij de P.T.T.,

nl naar het automatiseringsproces in een typisch vrouwenberoep. Het mobilfoonverkeer in Europa is geautomatiseerd, waardoor je geen telefonistes meer nodig hebt en de 008-informatrices werken straks met een beeldschermje waarop het gevraagde nummer verschijnt als je de naam hebt ingeponst- het werk verliest daardoor een deel van zijn inhoud en de P.T.T. neemt nu nog alleen maar gehuwde vrouwen die halve dagen werken in dienst.

VROUWEN ARBEID

Verder houden we ons bezig met de drie aspecten van vrouwenarbeid: inschakeling, beloning en arbeidsvoorwaarden en sociale verzekering. Wat dat laatste betreft; vrouwen hebben minder recht op uitkeringen dan mannen, hun promotiemogelijkheden zijn geringer en 25% van de werkende vrouwen vallen niet onder een C.u. Veel vrouwen die wel meer dan 15 uur per week werken, krijgen toch niet het minimumloon.

Wat die inschakeling betreft daarover zijn twee theorieën. De neo-klassieke arbeidstheorie stelt dat je kunt kiezen tussen werken voor geld en vrije tijd. Als je loon stijgt, ga je opnieuw overwegen hoeveel tijd je werkt en hoeveel niet. Dan heb je het substitutie-effekt, nl. dat je meer uren gaat werken, omdat de uren vrije tijd duurder worden. Maar in de andere richting werkt het inkomenseffekt, nl. je krijgt meer geld, je gaat meer consumeren, o.a. van vrije tijd, dus je kan minder gaan werken met behoud van hetzelfde inkomen.

Men heeft lange tijd gedacht dat het inkomenseffekt het sterkste was van deze twee, in tegengestelde richting werkende, effecten, omdat de mensen in de loop van de tijd meer zijn gaan verdienen en minder zijn gaan werken.

Maar deze konklusie heeft men moeten herzien; gebleken is dat dit alleen op ging voor (blanke) mannen tussen 25 en 55 jaar oud. Eén van de feiten die aanleiding gaven om de ze konklusie te herzien was de stijging van het aantal werkende vrouwen, ondanks een stijging van het inkomen. Door Becker is deze theorie aangepast; nl dat voor vrouwen de keuze niet eentje is tussen werken voor geld en vrije tijd, maar tussen werken voor geld, werken in het huis en vrije tijd. Het substitutie-effekt is bij hen groter dan het inkomenseffekt, itt bv mannen tussen 25 en 55 jaar. Vrouwen reageren veel meer op werkgelegenheid; opvallend is bv dat in Groningen 10% van de gehuwde vrouwen werkt en dat in Den Haag dat percentage 50 is!

MARX

De andere theorie is die van het Industriëel Reserveleger van Marx. Deze proberen wij voor de ontwikkeling in Nederland na de Tweede Wereldoorlog in te vullen. Deze theorie zegt dat inschakeling van arbeid, en dan vooral van vrouwen gebeurt, waar het kapitaal extra snel moet plaatsvinden. In een andere fase worden ze dan weer uitgeschakeld. Zo zie je bv in de jaren 60 toen de arbeidsmarkt hier nrap was, allerlei SER-nota's verschijnen waarin benadrukt werd dat de beroepsbevolking in Nederland zo klein is en dat er maatregelen getroffen moeten worden die het mogelijk maken dat ook vrouwen buitenshuis gaan werken. Nu zie je het tegenovergestelde gebeuren.

Ik geef dus kollege over het vrouwenvraagstuk; je probeert te zoeken naar oorzaken van de maatschappelijke achterstelling van vrouwen.

Bv. over ideologie, hoe je een bepaalde arbeidsverdeling als normaal gaat beschouwen, hoe die in onze maatschappij geïnternaliseerd wordt.

HISTORIE

In dat kader past dan ook de geschiedenis van de vrouwenarbeid. Die doe ik dus ook, ook om te zoeken naar oorzaken van ongelijke beloning en het ontstaan van typische vrouwen- en mannenberoepen.

Zo zie je bv dat door de huisarbeid die na de Industriële Revolutie in Nederland veel plaats vond, de vrouwen hier veel meer dan "thuis hoorden" en daar door nog steeds thuis horen. Maar ook buitenshuis werkende vrouwen werden naar huis gehaald. Dat gebeurde toen de kinderarbeid verboden werd, toen bleek dat kinderen die in hun jeugd al afgepeigerd waren, geen goede arbeiders werden. Toen werden vrouwen naar huis "gestuurd" om die kinderen thuis te verzorgen. Want al waren de arbeidsomstandigheden thuis nog slechter dan in de stoffige werkplaatsen, de reproductie van arbeidskracht was belangrijker. En dan zie je later dat gezegd wordt dat vrouwen geen kostwinster zijn en dat ze daarom minder kans op promotie hoeven te hebben. Nou dat vind ik een truc.

De reproductie van arbeidskracht is erg belangrijk. Volgens mij moet er goed onderzocht worden hoe die nu georganiseerd is, wat die manier van organisatie kost en hoe het op een andere manier zou kunnen gebeuren. Nu is het zo dat de staat zorgt voor de reproductie van volwassenen, dat je werklozen op een laag pitje zet, maar niet laat omkomen, want wie weet heb je straks nodig. Marx heeft het daar ook over in Das Kapital; de discussie over de vraag of de half miljoen arbeiders die "over" waren door de automatisering in de textielindustrie nou moesten emigreren of dat ze ondersteund moesten worden, zodat ze er zouden zijn, als ze weer nodig waren.

Nou dat gebeurt nu door de staat. Maar de generatiegewijze reproductie van arbeid gebeurt voor een heel groot deel in het gezin. Daar worden de arbeiders van de toekomst opgevoed en op hun taak voorbereid. Zou dat ook meer door de staat kunnen worden gedaan en wat zijn daar de gevolgen van voor vrouwen, die immers op een heel inefficiënte wijze, door de aard van de organisatie van dat werk, het huichouden doen?

APART

Ik geloof niet dat Women's Studies een apart vak moeten worden. Maar dat je door moet bouwen op elementen die er in bepaalde theorieën al zitten. En dat je er voor op moet passen dat je in je onderzoeken vrouwen nooit vergeet, omdat ze een andere aparte groep vormen, met een speciale positie. Maar zo gebeurt het dat er hier bij sociologie een onderzoek wordt gedaan naar doorstrommogelijkheden in het onderwijs, zonder dat er onderscheid wordt gemaakt tussen jongens en meisjes, terwijl de situatie waarin meisjes zitten heel anders is dan die van jongens.

Het zou goed zijn als er hier in Nederland, net als in Engeland, een anti-diskriminatiewet komt. Want de overheid heeft nu wel gezegd dat wanneer een man en een vrouw even goed zijn, de vrouw in dienst genomen zal worden, maar je kunt je je nergens op beroepen als je je bij een sollicitatie achtergesteld voelt. Ook lijkt het me wenselijk dat er maatregelen genomen worden die het onmogelijk maken de wet op gelijke beloning te ontlopen door verschillende functiewaardering voor mannen en vrouwen.

En tot slot is het belangrijk over te gaan tot een werkelijke registratie van de werkloosheid. Want doordat gehuwde vrouwen na zes maanden WW-uitkering niet in aanmerking komen voor een WWV-uitkering, en het voor hen geen financieel loonsequenties heeft hun registratie bij het arbeidsbureau al aan niet te verlenen, laten ze die registratie verlopen, waar door een grote verborgen werkloosheid ontstaat onder gehuwde werkende vrouwen. Zo bleek bij een arbeidskrachtechtelling van het C.B.S. dat er naast de 40.000 geregistreerde werkzoekende vrouwen nog eens zo'n 100.000 vrouwen waren, die, weliswaar niet als werkzoekende waren ingeschreven, toch in de afgelopen periode werk hadden gezocht.

* RUG

A.v.B.

** Vrouwen in de konfektie.
Te verkrijgen bij:
Projektgroep Vrouwenarbeid
Sociologisch Instituut,
Grote markt 23
Groningen. (tel 050-114669)

Hoe dom is een machteloze?

Ik kan geen ei leggen, maar ik weet heel goed hoe het smaken moet, zei Shaw. Welnu, ik kan geen boek over ons belastingstelsel schrijven, maar ik weet wel wat ik daar graag in zou lezen. Het nieuwe boek van Flip de Kam, *Betalen is voor de dommen*, komt die verlangens maar halverwege tege-

meet. De Kams specialisme is belastingrecht; hij werkte een paar jaar als adjunct-belastinginspekteur, werd daarna wetenschappelijk medewerker op de universiteiten van Amsterdam en Leiden en ging schrijven voor de HP. Naar uit *Betalen is voor de dommen* blijkt, heeft hij zich in zijn vak weer speciaal gericht op het effect van de individuele belastingen en de sociale verzekeringsafdrachten op de inkomensverdeling. Daarover heeft hij een aantal behartenswaardige opmerkingen te maken.

NIVELLERING 1

Als je de cijfertjes moet geloven die het CBS verstrekt over onze inkomensverdeling, wordt die steeds minder ongelijk. De Kam levert ernstige kritiek op de ekonomen (Tinbergen, Pen) die dergelijke tabellen onvoorwaardelijk overnemen. Zijn betoog is: - uit de CBS-tabellen blijkt weliswaar de verhouding tussen de hoogste en de lagere inkomens kleiner te worden, maar dat betekent nog niet dat ook de verschillen in guldens (laat staan in koopkracht - SK) kleiner worden;

- de CBS-cijfers zijn gebaseerd op de bij de belastingdienst opgegeven inkomens. Aangezien CAO-loners weinig kans hebben om met hun inkomen te knoeien, zullen die opgaven wel ongeveer kloppen. Maar de hogere inkomens hebben bijzonder veel kansen om hun belastbaar inkomen al dan niet kunstmatig te verlagen. De Kam noemt de volgende belangrijke gevallen:

. Hogere inkomens trekken meer profijt van aftrekposten. Zowel omdat ze meer bedragen kunnen aftrekken, als omdat hun marginaal tarief hoger is. Wie niet veel verdient zal ook niet zo snel een huis kopen, laat staan een hypotheek krijgen. Hoe meer je verdient, hoe hoger de indirecte subsidie die je krijgt omdat de hypotheekrente aftrekbaar is. Aftrekposten verlagen het belastbaar inkomen en leiden tot schijnbare nivellering in de tabelletjes van het CBS.

. Naarmate het inkomen hoger wordt neemt het belang van niet-belastbare inkomensdelen, zoals autovergoedingen, toe. Dit verschijnt niet in de statistieken.

. Hogere inkomens hebben geld voor, en profijt van, speciale fiscale constructies (zoals de "koopsom-constructie"; p. 49), waarmee gebruik wordt gemaakt van discrepanties in ons belastingstelsel als het onbelast blijven van vermogenswinst. Voor zover deze hogere inkomensstrekkers ondernemer zijn, is het gebruik van "fiscale vluchtroutes" naar landen met lagere belastingen ook zeer profijtelijk. Ook dat leidt tot fictieve inkomensverlaging.

De Kams konklusie is al met al: de nivellering die blijkt uit de inkomensstatistieken is gezichtsbedrog (p. 102-110).

NIVELLERING 2

Ook interessant zijn z'n beschouwingen over de opbouw van ons hele belastingstelsel en de daaruit volgende verdeling van de lasten over de verschillende inkomenscategorieën. Hetzelfde (nivellerings)probleem van een andere kant bekeken dus. Zo blijkt dat hoewel het hoogste inkomensbelastingtarief 72% bedraagt, ook de mensen met een opgegeven (!) inkomen van meer dan 5 ton gemiddeld niet meer dan 38% betalen. Bovendien wordt de nivellerende werking van de inkomstenbelasting voor een fors deel teniet gedaan door de manier waarop de premies voor de sociale verzekeringen worden geheven. Dat beeld wordt nog versterkt wanneer een belasting als de BTW erbij wordt genomen, die uiteraard volledig de-nivellerend werkt. De konklusie van De Kam is dat iedereen in Nederland, arm of rijk, ongeveer een gelijk deel van zijn belastbaar inkomen betaalt aan belastingen en premies. Hij heeft eerst al aangetoond dat de nivellering in de "belastbare" inkomens gezichtsbedrog is, en voegt daar nu dus aan toe dat de belastingheffing geen verdere nivellering teweeg brengt (p. 97). De feitelijke besteedbare inkomens zijn in ons land dus veel ongelijker verdeeld dan ekonomen als Tinbergen of Pen ons willen doen geloven.

Deze konklusie is in het boek niet zo eenvoudig terug te vinden als hier nu lijkt. De Kam heeft, toen hij zijn oude HP-artikelen op een rijtje zette, verzuimd daar voldoende structuur in aan te brengen. Nu moet je de konklusies opgraven uit een berg anekdotes en gewichtdoenerij (zie de lariekoek over De Afwenteling op p. 98). Toch is dit het deel van het boek dat het lezenswaardig maakt.

VENNOTEN

Teleurstellend is het deel van *Betalen is voor de dommen* dat gaat over belastingheffing op bedrijven en ondernemers. Maakte De Kam in de zonet besproken delen soms al de indruk dat hij het overzicht over de problematiek kwijt was, zodra hij over belastingparadijzen, ondernemersklimaat en Antillenroute begint, is het chaos troef en anekdotes aan slag. En dat niet alleen voor de weezinvekkende Marten Toonder-epigoon Nypels aan de schrijfmachine heeft gezeten. De Kam weet gewoon te weinig van ons bedrijfsleven om een coherent verhaal te maken over de fiscale escapades daarvan. Hij beperkt zich dus tot het aaneenrijgen van wat hij op diverse congressen van belastingadviseurs heeft gehoord. De enige anekdote die me echt vermocht te boeien is die over Shell. Die had een productiebedrijf in Venezuela. Geregistreerd in Canada, waar over de winsten geen cent belasting hoeft te worden betaald. Tot de Canadese wet werd gewijzigd en de heffing van 15% belasting dreigt. Shell gaat besprekingen voeren met ons Ministerie van Financiën over de omzetting van het bedrijf in een Nederlandse BV, een transactie die in een wetje moet worden vastgelegd. Het probleem is alleen dat bij die omzetting een bedrag

ineens moet worden betaald aan de Nederlandse staat, een percentage van de kapitaalwaarde van het bedrijf. Dat dreigt Shell minstens 50 miljoen te gaan kosten. Geen nood, op *Financiën* wordt een regeling uitgedokterd die dat verhindert. Shell en Financiën krijgen het wetje door de Tweede Kamer met de steun van de VVD en het CDA. De Kam grijpt dit verhaal aan om verhalen te vertellen over het functioneren van de PvdA-fractie (waar hij toen in zat). Terwijl we zitten te wachten op een verhaal over de invloed van het bedrijfsleven op ons belastingstelsel.

Want waarom is het eigenlijk voordelig voor Shell om het bedrijf in ons land te registreren? Wij hebben toch zo'n hoge winstbelasting? Flauwekul. Nederland is een van de bekendste belastingparadijzen in de wereld. Een paradijs, tenminste, voor multinationals. Ze betalen geen cent belasting over de winsten die hun toevloeden van hun dochters (p. 63). Geen wonder dat buitenlandse holdings als Thyssen-Burnemisza en Hunter Douglas hun domicilie in Nederland kozen.

Het is interessant om te horen dat een Nederlandse expert de jaarlijkse belastingvlucht schat op een bedrag tussen de 10 en 50 miljard en dat De Kam een multinational kent die sinds de oorlog al minstens 500 miljoen heeft "weggekonstrueerd" (hij bedoelt Shell, naar we kunnen aannemen). Maar honderd keer liever had ik willen lezen hoe ons belastingstelsel opgebouwd en veranderd is onder invloed van de ontwikkelingen in ons bedrijfsleven.

Misschien was De Kam dan ook tot wat structurelere aanbevelingen voor de verandering van ons belastingstelsel gekomen. Nu stelt hij voor de individuele belastingdruk te verlagen door de aftrekposten af te schaffen. Een leuk plan! Ondertussen zit de fiscaal directeur van Billiton-Shell op de knouterdijk te werken aan wat nieuwe wetjes voor de bedrijven.

Sander Kooistra.

UITGELEZEN

Deze maand publiceren we voor het eerst een overzicht van interessante artikelen en/of berichten uit andere bladen. Het zullen vooral artikelen betreffen welke in verband staan met of de economische wetenschap betreffen. Suggesties van de lezers hieromtrent zijn altijd welkom. De artikelen zullen, voorzover mogelijk noodzakelijk, worden ingekort.

De redactie-kamer van Rostra dwarselen maandelijks talloze fakulteits-, universiteits-, vakbondsbladen en universitaire mededelingenvelletjes binne. Het vaak komt dit leesvoer gewoon op een stapeltje te liggen en na enkele weken wordt er dan weer iets opgeruimd. De redactie-kamer of triest, zou je zeggen. Natuurlijk, maar één van de redenen is wel dat het geen lekker weglezend voer is, waarvoor je dan ook nog eens een woord moet gaan uittrekken, hetgeen menzo triest is. Wanneer dan op die weinige goeie dagen de stapel wel doorgenomen wordt, blijkt het toch wel mee te vallen. Het leesvoer selekteert zichzelf. Een van die bladen die er kwa vormgeving en inhoud toch iets van weten te maken, is het blad "Kappataal" van de Economische Hogeschool Tilburg. Het onderwerpserie van de afgelopen maanden is het vermelden waard.

Kappataal 26:

Interview met Jan van der Putten (medewerker van o.a. de Gr. Amsterdammer en de Volkskrant) over economische theorie en politiek. Een interview, waarin de relatie tussen economische theorie en werkelijkheid op de hak genomen wordt. In dit verband levert hij kritiek op de school van Milton Friedman, op basis waarvan o.a. de economische politiek van het generaalsregiem in Chili adviseerd wordt.

Kappataal 27:

Over problemen in het propedeusejaar. Het als kenmerkende uitspraken: "Te veel wiskunde en modellenbouw, geen relatie tussen theorie en praktijk, een veel te zwaar studieprogramma". De tentamenresultaten dec. 1976/jan. 1977 liegen er dan ook niet om:

afgevoerd dec. '76:	ekonomie I	79%
	wiskunde I	65%
	statistiek I	27%
	wijsbegeerte	27%
jan. '77:	ekonomie I	63%
	statistiek I	62%

verbeteringen worden van studentenzijde vooral gezocht in: het werken met kleinere groepen; minder wiskunde, behandelen als hulpvak i.p.v. hoofdvak; meer aandacht voor concrete economische problemen.

Kappataal 28:

Over het werkgelegenheidsbeleid - een verslag van het VESVU-congres 1977. Aanbevelingen: - het transformatieprobleem en de analyse van Sraffa; en meerwaarde en winst van W. van Drimelen.

Kappataal: Redactie-adres: Hogeschool-laan 225, Tilburg, Gebouw A, kamer A 021.

We blijven nog even staan bij de hogeschool Tilburg. Nu met een artikel over Altwater, professor aan de Universiteit van Berlijn, die op uitnodiging van de Polek-groep (politieke ekonomie) een inleiding hield over staatstheorieën zoals die leven in de Italiaanse arbeidersklasse.

Altwater onderscheidde daarbij twee stromingen:
- de Gramscianse theorie (Gramsci is stichter van de P.C.I.), met als navolgers Poulantzas en Althusser;
- de planstaatstheorie; hierin geldt als grondregel de wet van de meerwaarde in de kapitalistische bedrijven, geprojecteerd op het vlak van de georganiseerde maatschappij van de geordende staat. Marx daarentegen stelt, dat de rationaliteit van het arbeidsproces in het bedrijf in scherp contrast staat met de irrationaliteit, de anarchie in de organisatie van de maatschappij. Volgens Taylor en Keynes zijn fabriek en staat één. De planstaatstheoretici stellen dat juist door het geïnstitutionaliseerde karakter van gevestigde arbeidsorganisaties, zij een belemmering vormen voor de klassenstrijd. Partijen en vakbonden staan aan de andere kant van de barrikade. Wanneer volgens Altwater deze organisaties hieruit niet de konsekwenties trekken, ontstaat er een politiek vakuum.

De kritiek van Altwater spitste zich toe op de vraag, waarom het kapitaal in crises gestort moet worden. Ook de planstaatstheoretici geven hierop geen antwoord, aldus Altwater.

"Zelfbestuur levert sukses op". Een artikel in de Volkskrant van 30 april 1977. Een geslaagde poging met arbeiderszelfbestuur in de Drunense schoenfabriek Heliiform. Na 5 jaar is 51% van de aandelen in handen van het personeel; de fabriek heeft een gunstige orderpositie en een gunstig rendement.

Hierdoor is het mogelijk om lonen, die boven het CAO-niveau liggen, uit te keren en zelfs om geld voor een sociaal fonds te reserveren. Het beslissen gebeurt traag, maar wel regelmatig. Van hoog tot laag worden de werknemers in dit proces betrokken. Een voorstel wordt eerst door een aantal medewerkers doorgesproken. Vervolgens gaat het naar de ondernemingsraad en wanneer de OR het voorstel goedkeurt, wordt het ingebracht in een gezamenlijke vergadering van commissarissen, stichtingsbestuur en OR, waarbij de werknemers vooraf nog gehoord worden door de commissarissen. De besluiten die dan genomen worden, moeten in overeenstemming zijn met de wens van het personeel. Een ideale gang van zaken.

Toch worden hiermee nog niet alle problemen opgelost. Want ondanks het feit dat vergaande democratisering de oplossing is voor structurele moeilijkheden in de schoenindustrie, het produkt wat je produceert moet verkoopbaar zijn, aldus directeur P. Meijer. In de afgelopen jaren hebben meer bedrijven stappen gedaan tot min of meer vergaande vormen van arbeiderszelfbestuur. Wellicht interessant om deze experimenten op de voet te blijven volgen.

INSCHRIJVING 77/78

Eind mei, begin juni zal iedereen die dit jaar ingeschreven was de inschrijvingsformulieren van Bureau Inschrijving, Jodenbree-straat 23, tel. 525 4028 of 525 4030, voor het studie jaar 77/78 toegezonden krijgen. Heb je 10 juni deze formulieren nog niet ontvangen, bel dan even met bovenstaande telefoonnummers.

DE SLUITINGSDATUM VAN DE INSCHRIJVING IS 1 SEPTEMBER 1977!

Na deze datum zal inschrijving alleen in zeer bijzondere gevallen door het College van Bestuur alsnog worden toegestaan.

Je kunt je als "volledig student" laten inschrijven (f 600,-- of f 100,-- als je al 5 jaar collegegeld betaald hebt) of als je alleen tentamens wilt afleggen als extraneus (f 100,--)

In dit laatste geval kun je dus geen gebruik maken van studentenfaciliteiten (zoals Rijksstudietoelage, wonen in een studentenhuus etc.). Iedereen die 1 september niet ingeschreven is (als volledig student of extraneus) zal het studiejaar 77/78 niet kunnen studeren.

Dus denk aan de sluitingsdatum van 1 september!

Bort van Gelder,
studie-adviseur.

De vergadering van de faculteitsraad (fr) van 25 april verliep eigenlijk nogal rustig. Toch waren er wel een paar belangrijke agendapunten. Zo stonden de studierichting Bedrijfskunde, de invoering van een doctoraalafase voor de Avondopleiding, de Interimnota "Open Universiteit" en het Interimrapport over "Het toekomstig kader voor de financiering van het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten en hogescholen" op het programma. En bovendien moest er nog een bestemming plaatsvinden over de subsidie van de faculteit aan de SEF voor het zgn. "economen-feest".

nieuwe regeling

Namens de vakgroepen III en IV (Bedrijfsconomie resp. Bedrijfsinformatica en Accountancy) werd de fr. geconfronteerd met een verzoek van de coördinator van de bedrijfskundige studierichting tot vervanging van de bestaande regeling door een nieuwe. In de toelichting bij het verzoek wordt vermeld dat het er om gaat dat studenten die zich in de bedrijfskunde willen verdiepen het bestaande programma met twee richtingen "als een te eng keurslijf ervaren". Daarom werd voorgesteld de keuzemogelijkheden te vergroten door de twee bestaande richtingen samen te voegen tot één enkele richting. Het verzoek ging, zoals in onderwijsaangelegenheden gebruikelijk is, vergezeld van een advies van de Onderwijscommissie (OC) die meldde "zich te kunnen verenigen met de argumenten die in de toelichting op het voorstel worden gegeven".

Het grappige - of liever: bedroevende - van het advies van de OC is echter dat in het hele voorstel met toelichting slechts één enkel argument genoemd wordt, te weten dat het ... huidige programma als "een te eng keurslijf" wordt ervaren door studenten. Nu lijkt het natuurlijk heel prachtig dat zoveel waarde wordt gehecht aan de ervaring van studenten dat dien overeenkomstig de gehele studierichting geherprogrammeerd wordt. Jammergenoeg wordt echter nergens melding gemaakt van evaluaties waaruit het gestelde zou kunnen blijken, terwijl zelfs niet wordt aangegeven om welke studenten het dan wel gaat.

weinig

Daarbij heb ik mogen vernemen, maar daarvoor wil ik mijn hand niet in het vuur steken omdat exacte cijfers niet één - twee - drie - genoemd konden worden, dat de bedrijfskundige richting in een ernstige malaise verkeert omdat de studentenaantallen ver beneden de verwachtingen zijn gebleven. Wellicht dat men een roemloze dood van wat eens met veel tam-tam als 'de nieuwe bedrijfs-economische aanpak' werd geïntroduceerd probeert te verbloemen door de rationalisatie 'dat studenten de huidige (twee-richtingen-) opzet van de bedrijfskunde als een te eng keurslijf zien' en daarom liever gewoon bedrijfs-economie gaan studeren'. Dat laatste wordt dan ook aardig benaderd in de voorgestelde nieuwe regeling die zich in vrijwel niets onderscheidt van de 'gewone' bedrijfs-economische doctoraalstudie.

gevecht

Nog een enkele opmerking hierover. Van der Zijpp verdedigt de zin van een bedrijfskundige richting op grond van het feit dat de naam 'bedrijfskunde' meer aansluit bij het spraakgebruik in vakkringen. Lust je nog peultjes, Nee, eigenlijk krijg je steeds meer de indruk dat die hele bedrijfskunde een farce is, enkel en alleen bedoeld als één van die middelen om studenten naar onze faculteit te lokken in de concurrentiestrijd om studentenaantallen tussen faculteiten/universiteiten (waarbij de studentenaantallen evenzovele buffers vormen tegen de bezuinigingswoede uit Den Haag, dwz. middelen om die bezuinigingen af te wettelen op andere faculteiten/universiteiten). Zonde als een docent als Van der Weel aan zulk een spel wordt opgeofferd - om eens niet te spreken van het bedrog waaraan studenten zo worden overgeleverd.

Affijn, de fr. heeft het voorstel teruggestuurd voor een nadere (lees: betere) argumentatie. De intenties die tav. bedrijfskunde steeds worden geuit klinken goed en de fr. is in beginsel ontvankelijk voor een goed programma. Maar er zal heel wat moeten veranderen. Misschien is het maar het beste als we alleen de gedachte van de praktijkgevallen als uitgangspunt voor de kennisoverdracht en kennisverwerving waarvoor het onderwijs bedoeld is moeten uitbouwen voor het geheel van de studie en dat we de bedrijfskunde verder beter kunnen vergeten. Maar nogmaals: we blijven ontvan-

een pot nat

Alle mooie bewoordingen die worden gekozen om een en ander aan de man te brengen kunnen dat echt niet verdoezelen. Het enige verschil tussen 'bedrijfskunde' en 'bedrijfs-economie' is de nadruk die in het eerste geval op de behandeling van praktijkgevallen wordt gelegd. Maar dat is natuurlijk een flut-argument als je bedenkt dat studenten al sinds jaar en dag wat de Aktiegroep Economie betreft bijvoorbeeld al een jaar of tien - pleiten voor een meer op de economische praktijk aansluitend onderwijs.

Voor bedrijfskunde wordt dat dan wat opgeklopt met woorden als 'multi-disciplinaire aanpak', toverwoorden om studenten een beeld voor ogen te draaien van de (klassieke) integrale wetenschapsbeoefening waar alle aspecten van het (economische) leven onder de loep worden genomen. "De bedrijfskunde bestaat uit een heterogene verzameling kennis-elementen die slechts ten dele de economie overlappen" zegt men dan. Alhoewel dat valt te ontkennen omdat er een zeer specifieke definitie van "economie" in opgesloten zit zou men kunnen ontstaan met de opmerking dat die bewering ook geldt voor elk ander vakgebied, inclusief bedrijfs-economie, van de faculteit. En de suggestie dat de bedrijfskunde zich juist daardoor onderscheidt van andere vakgebieden, met name 'bedrijfs-economie', doordat ze als enige aan die zgn. 'multidisciplinariteit' van het economisch leven recht doet blijft slechts bij een suggestie, wordt nergens - extra-disciplinair taalgebruik - 'hard gemaakt'. Die suggestie wordt eigenlijk eerder tegengesproken als wordt gesteld dat tbv. de bedrijfskunde "in de traditionele bedrijfs-economische doctoraalvakken meer en meer de mogelijkheid geboden... wordt.... aandacht te schenken aan niet-economische aspecten van het bedrijfsleven...." (de onderstreping is - uiteraard - van ondergetekende). Om kort te gaan, het geheel hangt van beweringen aan elkaar die voorshands niet eens 'pleusibel' betiteld kunnen worden - laat staan dat we zouden mogen verwachten dat ze alsnog 'hard' gemaakt zullen worden. Die verwachting kan eigenlijk alleen maar uiterst huiverig zijn, gezien de ter vergadering geleverde toelichting waarin - om nog een laatste voorbeeld te noemen - zulke redeneringen staan als: "door de samenvoeging van de bestaande bedrijfskundige richtingen tot één komt het multidisciplinaire van de bedrijfskundige studierichting duidelijker naar voren".

avondopleiding

Het papier is weliswaar geduldig maar er zijn grenzen. Daarom nog slechts een paar opmerkingen over de rest van de vergadering. De advisering door de OC is in het bovenstaande al impliciet aan de orde gesteld. Bij de invoering van een doctoraalstudie voor de Avondopleiding is door de fr. expliciet vastgesteld dat die adviserende taak door de OC bij tijd en wijle bedroevend is. Om maar wat te noemen - een meer inhoudelijk punt van kritiek op de OC - adviseert de OC zonder meer het principiële (nota bene!) uitgangspunt te laten vallen dat bij de start van de Avondopleiding werd overgenomen, inhoudende dat de avondopleiding niet ten koste mag gaan van de dagopleiding. Terwijl niet eens is onderzocht of de beweringen waarmee dat wordt beargumenteerd komt snijden. En als de fr. de consequenties van het eigenlijke voorstel probeert te doorgronden laat de OC het helemaal afweten door daarentrent geen enkel inzicht te verschaffen. Als dan staande de fr. ook nog moet blijken dat de adviezen van de OC slechts voor een (bepaald, selectief?) deel de gedachtenvorming in die commissie weergeven dan valt daarmee natuurlijk helemaal geen land te bezillen.

(vervolg zie pag. 1)

RECTIFICATIES

afwentelen

In schril contrast hiermee staat de advisering door de Onderzoekscommissie, in elk geval wat het rapport over de financiering van het wetenschappelijk onderzoek betreft. In geval van z'n advies - misschien goed als de OC daar kennis van neemt - heeft de fr. met een stuk makkelijker omdat daarin op een heldere wijze het onderhavige rapport op een aantal essentiële punten wordt ontleed. Belangrijkste aspect in dat rapport - exemplarisch voor de rapporten die heden ten dage in Den Haag gepubliceerd worden en die in de nabije toekomst van die kant verwacht mogen worden - is de erin vervatte tendens om de beslissingsmacht over (onderwijs en) onderzoek in universitair verband te verschuiven naar Den Haag. Hervorderingen, herindelingen, efficiëntieverhoging, rendementsverhoging en wat dies meer zij... allemaal mooie praat voor een en hetzelfde ongenueanceerde doel van bezuiniging op wetenschappelijk onderwijs. Als dat nou ten goede kwam aan bijv. het kleuteronderwijs of voor mijn part andere (echte) sociale voorzieningen en niet slechts een afwenteling was van de huidige 'economische' problemen op de bevolking... ké. Op advies van de Onderzoekscommissie heeft de fr. dacht ikdaarom terecht geprotesteerd tegen ongenueanceerde bezuinigingsdrift. Maar wie ben ik.

dennie pit

5: de SEF heeft z'n subsidie toch gekregen wegens het succes van het experiment met een economiefeest. 5 de eerder zo genoemd 'nonsens' 'n logenstraffing toch niet ontkomen!

MEMO

politiek café
6 juni 20.00 u.

Forumdiscussie
over kwaliteit
van ons voedsel.

medewerking van
werkgroep alternatieve
voeding, tno, overheid
& bedrijfsleven.

Café "Museum"
Linnaeusstraat 29.

organisatie:
PvdA A'dam-O.

MEMO

PAIS (2)

De Aktiegroep Economen heeft er behoefte aan een nadere opmerking te maken over het artikel "Pais kiest voor de wetenschap" in Rostra nr.53. Er moet n.a.v. vragen van studenten een rechtzetting gegeven worden over de zinsnede: "Het zeer geringe aantal studenten dat Pais'zijn colleges volgt, is danook een teken aan de wand". Hiermede is alleen het aantal studenten dat doctoraal-colleges volgt bedoeld. Pais kandidaats-colleges worden i.h.a. positief gewaardeerd.

Aktiegroep Economen

Rektifikatie, artikel "de overheidsonderneming"

In de vorige Rostra(nr 53) zijn in het artikel van Adriaan Dorresteyn, als gevolg van onzorgvuldige korrekties na het tikwerk, enkele storende fouten en omissies geslopen.

* Zo viel de definitie van de overheidsonderneming weg, waardoor de basis van het artikel jammergenoeg geweld werd aangedaan. De definitie had vermeld moeten worden boven het kopje "gebrek aan structuurvisie, ook in de structuurnota" op blz. 12, en luidt: "De overheidsonderneming onderscheidt zich dan van andere ondernemingen doordat de staat, provincie, gemeente of een andere publiekrechtelijke rechtspersoon in die onderneming, ongeacht zijn rechtsvorm, rechtens of in feite, beslissende invloed op het beleid uitoefent". Deze definitie werd ontleend aan het Centre Européen de l'Entreprise Publique" te Brussel, zoals vermeld in bijv. "Die Entwicklung der Gemeinschaften und die darin gebotene Rahmen der Rechtsformen für private und öffentlichen Unternehmen" -Bonn, 1973.

* Waar het de zeggenschap door de overheid langs juridische weg in de onderneming betrof, onderscheidde de schrijver twee ondernemingen, namelijk die met publiekrechtelijke rechtsvorm en die met privaatrechtelijke rechtsvorm. Bij de verdere onderscheiding van de publiekrechtelijke ondernemingen in ondernemingen met en zonder rechtspersoonlijkheid, werd ten onrechte vermeld dat de overheidsinvloed minder vergaand is bij de publiekrechtelijke onderneming zonder rechtspersoonlijkheid (bladz.13, linker kolom 12de regel van onder). Omdat de publiekrechtelijke onderneming met rechtspersoonlijkheid geen deel uitmaken van de overheidsinvoeding en zelfstandig drager zijn van rechten en plichten is de overheidsinvloed slechts gebaseerd op verantwoordingsplicht van de directie en is de overheidsinvloed dus hier juist minder vergaand. Regel 13 v.o. en verder, moet dus luiden: "De overheidsinvloed gaat in het algemeen wat minder ver dan bij de categorie zonder rechtspersoonlijkheid, maar beslissende invloed op het beleid is in ieder geval mogelijk".

* Het structuurregim werd (zoals vermeld op bladz. 13 rechterkolom regel 36) niet in 1972, maar in 1971 ingevoerd.

* Op diezelfde bladz. 13 (tussen regel 56 en 57) viel een belangrijke regel weg, waardoor ten onrechte werd vermeld dat het beleid bij de gewone NV bepaald wordt door de Raad van Commissarissen(r.v.C.). De zin moet echter zijn (beginnend met regel 55) "Wie bepaald nu het beleid in een NV? In het algemeen is dit bij de gewone NV de A.V.A. (Algemene Vergadering van Aandeelhouders) en bij de structuur-NV (de "grote"-NV) de R.v.C.

Met exkuses
Paul Rupert.

Drs. P in Djakarta, New York, Rotterdam e.v.

Twee unjeke platen

In de tweede helft van 1977 zullen twee platen uitgebracht worden met opnamen van Drs. P. Drs. P. kreeg in de afgelopen jaren algemene bekendheid met enkele hits maar had al daarvoor in kleinere kring faam verworven als onvermoeibaar beoefenaar en stimulator van creatief taalgebruik.

Bestellingen

De sets worden gemaakt op basis van intekening. Men kan intekenen door een bedrag van f 19,- over te maken op de girorekening van Het P-Comité dat voor deze gelegenheid is geformeerd. Op basis van het aantal inschrijvingen wordt medio 1977 de oplage vastgesteld. Het is dus raadzaam niet te wachten met intekenen.

De verzending zal geschieden in dezelfde volgorde als de binnenkomst van de betalingen.

De eerste 100 sets worden genummerd en door Drs. P persoonlijk van een opschrift voorzien. Zodra de sets beschikbaar zijn, worden ze de inschrijvers toegezonden.

De frankering wordt verrekend bij ontvangst. Deze zal per set, afhankelijk van het gewicht en de geldende posttarieven, ongeveer vier gulden bedragen. Door in te tekenen op tien of meer sets op één adres kan een bedrag van rond de vijfendertig gulden aan portokosten uitgespaard worden! Bestellingen van tien of meer sets zijn dus voordeliger en bovendien werkbesparend.

Inschrijving kan geschieden door overmaking van f 19,- per set op gironummer

3742469

ten name van: penningmeester Het P-Comité, Amsterdam.

Drs. P verleent zijn volledige medewerking aan dit project.

Een batig saldo, dat kan ontstaan als er meer bestellingen binnenkomen, dan werd begroot, zal deels worden overgemaakt aan Amnesty International en deels aan de Stichting Schrijvers in Nood.

Correspondentie kan gericht worden aan Het P-Comité,
Postbus 41022,
1009 EA Amsterdam.

BENOEMINGEN

STUDENTEN KRIJGEN GELIJK

In het land waar alles 50 jaar later heet te gebeuren bestaat 'n faculteit 'n Plaats waar de frequentie van bepaalde gebeurtenissen zo hoog is, dat het lijkt alsof betrokkenen hun historische achterstand in moeten halen. Wat te denken van de 3 benoemingskwesties in de economische faculteit: 3 maal storm in een periode van pakweg één jaar! "De tijd ging even razendsnel". De verschillende benoemingen zijn lange tijd een dankbaar onderwerp van gesprek en geschrikt geweest. M.n. de studenten hebben zich niet onbetuigd gelaten. Begrijpelijk als we bedenken dat zij niet zozeer met de toga als wel met de zich er in hullende Hooggeleerde Heren te maken hebben.

Zij die over een archief beschikken, raadplege ROSTRA nr. 34 van november 1974: de 'benoemingen-special' met ruim acht pagina's wetenswaardigheden.

COMMISSIE

Benoemingsproblemen dus. Who's to blame for it?

Het lijkt nu weinig zinvol meer om namen te noemen. Een recent ingestelde commissie van onderzoek van de Universiteitsraad heeft deze weg dan ook niet gevolgd. Zij heeft besloten tot een meer productieve aanpak.

De commissie heeft het doen en vooral het laten van het College van Bestuur inzake controverse benoemingskwesties doorgelicht. Zij heeft daarbij m.n. de onduidelijkheden t.a.v. criteria aan de kaak willen stellen. Criteria die het C.v.B. hanteert bij het toetsen van dat deel van de benoemingsprocedures, dat in de (sub-)faculteiten zelf plaats vindt.

ECONOMISCHE FACULTEIT

We zullen U niet lastig vallen met benoemingsperikelen elders. Daarover is eventueel meer te lezen in F.C. van 30 april j.l.

Voor wat betreft de economische faculteit heeft de commissie de indruk gekregen, dat er aan verschillende benoemingsprocedures (genoemd worden de leerstoelen 'staatshuishoudkunde', 'externe organisatie' en 'welvaartstheorie en de theorie van de markteconomie) "op zijn vriendelijkst gezegd nogal wat schoonheidsfoutjes kleven".

De commissie plaats hierbij de volgende opmerkingen:

- Een diskutabele zaak acht zij, de omzetting van lectorplaatsen in ordinariaten ten behoeve van de zittende lector. Dit probleem blijkt niet duidelijk geregeld te zijn in de 'Aanwijzingen' die het C.v.B. vastgesteld heeft t.a.v. benoemingsprocedures. De commissie konkludeert,

dat "toch voorkomen zou moeten worden dat door een dergelijke omzetting een zittende lector zonder enige concurrentie tot hoogleraar wordt benoemd".

- Het C.v.B. heeft in enkele gevallen niet alleen een welwillend oor geleend aan een minderheid binnen de desbetreffende faculteitsraad die met klachten kwam, maar ook aanvankelijk de bezwaren van deze minderheid, o.a. betrekking hebbend op een ongemotiveerde afwijking van het structuurrapport, aan de facultaire bestuursorganen voorgelegd. Hoewel het College deze kritieken zeer waardevol vond, meende het dat deze onvoldoende overtuigend waren om tot een heropening van de procedure te doen besluiten.

De commissie spreekt hier (zeer fijnzinnig dunkt ons, red.) de verwachting uit dat het College bij de beoordeling van het gewicht van de bezwaren van minderheden noot de positie van degenen die bezwaar maken, zal laten meewegen.

- De commissie heeft kunnen constateren dat het aan de faculteit der economische wetenschappen gebruikelijk is dat de emeritus hoogleraar/lector over de keuze van zijn opvolger adviseert; het C.v.B. heeft in bepaalde gevallen aan de adviezen van een dergelijke adviseur groot gewicht gehecht. De commissie meent dat enige duidelijkheid over de wenselijkheid van dergelijke adviezen dringend nodig is.

AANBEVELINGEN

Om dit soort 'schoonheidsfoutjes' in het vervolg te voorkomen heeft de commissie enkele aanbevelingen gedaan voor het te voeren beleid inzake benoemingsprocedures. Onwaardige taferelen zouden erdoor voorkomen kunnen worden. Bovendien is de benoeming van een hoogleraar belangrijk genoeg, om in elk geval hoge eisen aan de procedure te stellen.

Wij citeren:

1. De commissie neigt er sterk toe om voor benoemingsprocedures voor hoogleraren- en lectorplaatsen volledige openbaarheid te bepleiten.

Daarvoor spreekt in ieder geval:

- de oordeelsvorming wordt voor een ieder, ook voor de sollicitant, controleerbaar
 - over de wetenschappelijke prestaties wordt slechts een wetenschappelijk oordeel gegeven.
 - adviseurs kunnen niet meer met op sentimenten gebaseerde beoordelingen komen.
 - de beslissende organen, ... kunnen beter worden gekontroleerd
- Voorzover de privacy van de betrokkenen geschaad zou kunnen worden, acht de commissie het mogelijk dat er regelingen getroffen worden.
2. Binnen het huidige kader wil de commissie een aantal aanbevelingen doen, die voor het grootste deel gericht zijn op zo zuiver mogelijke bestuurlijke procedures, waarbij zo weinig mogelijk informeel wordt geredeld. De uitvinding van de heer Bell heeft zo zijn keerziden.
3. Het lijkt de commissie juist dat het C.v.B., vooral in de persoon van zijn voorzitter, bereid is om, als iemand zich bij hem meldt voor mededelingen ten aanzien van benoemingen, deze aan te horen, zonder eer standpoint in te nemen, en bij voldoende gewicht van deze argumenten/bezwaren, niet van de persoon die deze verwoord mededeling van het besprokene aan het College te doen.
4. Van de zijde van het C.v.B. moet volgens de commissie meer worden gedaan aan verslaglegging van besprekingen.

Het is prettig te mogen konkluderen dat studenten achteraf in het gelijk gesteld worden, wat betreft hun bezwaren tegen de verschillende benoemingsprocedures. De tijd zal echter moeten uitwijzen of het C.v.B. van haar fouten wil leren. Maar waarschijnlijk zal zij bij haar pogingen de helpende hand en het kritische oog van diezelfde studenten op haar weg vinden.

T.v.d.P.

prof. mr. k. vonk

In het kader van de lezingencyclus vervoersbesluitvorming en -analyse ter gelegenheid van het emeritaat van prof. mr. K. Vonk was op dinsdag 7 maart ten overstaan van een grote hoeveelheid toehoorders his master's voice himself te horen.

Onderwerp: Het transport in de oost-west en de noord-zuid verhoudingen

De spreker begon zijn uiteenzetting met de wens uit te spreken dat een tenens van "opa vertelt" zoveel mogelijk van zijn kant vermeden zal worden. Dat de stof zelf betreft is het nogal moeilijk voldoende invalshoeken te belichten zonder daarbij teveel in details te moeten treden en toch op bescheiden basis een totaalbeeld bij de toehoorders zal overkomen.

KERNVRAAG

Kernvraag is: Hoe bevindt Nederland zich in de internationale verhoudingen gezien vanuit de transportsector? Door velen worden wij nog altijd het transportland bij uitstek genoemd. Tendele zijn we dit nog wel al moet hierbij wel opgemerkt worden dat de scheepvaart in de internationale handelsbewegingen afneemt en ook ons aandeel in de luchtvaart via de KLM verder zal terugvallen i.v.m. allerlei politieke verhoudingen waarmee deluchtvaartmaatschappij in toenemende mate te maken krijgt. De Heer Vonk onderschreef de Heer Van Hulten, die reeds in een voorafgaande lezing had opgemerkt dat de transport-functie van Nederland intern schromelijk onderschat wordt, hetgeen bijvoorbeeld blijkt uit de toebedeling van de verschillende ministersfuncties in het kabinet waarbij vervoer stevast als laatste uit de bus komt. Een onderschatting die geleet op het hoge peil van industrialisatie en een boven proporties aanwezig zijn van transnationale- en internationale ondernemingen volstrekt onterecht is. De spreker hoopte dat hier spoedig de nodige verbetering in verwacht mag worden.

De transportsector is vooral in de 19^e eeuw sterk uiteen gegroeid, een sterke toename van het particuliere bedrijf zoals beurtvervoer etc., de havens waren nauwelijks van enige betekenis, een sterke groei van het vervoer over het water. Een uitzondering op deze ontwikkeling vormde de opkomst van de spoorwegen die eigenlijk een hele afzonderlijke bedrijfsstak vormde en een deftige positie innam.

TECHNISCHER

Het vervoer werd steeds meer een technische aangelegenheid via de aanleg van spoor- en waterweg verbindings. De publieke regelingen zijn veel later gekomen zoals tarieven e.d., dit heeft het onderwerp transport veelal buiten de politiek weten te houden. De situatie dat het transport uitsluitend de aandacht verdiende van hobbyisten is nu echter wel voorbij. Hopelijk mogen we in het nieuwe kabinet danook een minister aantreffen (vonk?), die technisch, juridisch, financieel en organisatorisch het veld kan overzien zowel nationaal als internationaal. Nodig is eigenlijk een politicus in de vorm van een manager. Het transport heeft een sleutelstelling; de veelheid van verbindingen door zijn deltaligheid vraagt zeker ook in Nederland om een integratie van techniek, publiekbeleid,

organisatie en juridische vormgeving in het institutionele vlak. De wereld lijkt klein geworden, de structurelementen nemen exponentieel toe, de verhoudingen worden buitengewoon complex hetgeen is gaan leiden tot een aantal functies met een limiet van ca. tot, -oneindig.

Wat is transport? Waarom is dit zo belangrijk?

In toenemende mate moeten dingen en mensen fysiek worden overgedragen. Een vergelijk valt hier te maken met de monetaire sector, hoewel het geld steeds immateriëler wordt, en het transport dat een dienst bij uitstek is en ook blijven zal steeds meer gebonden zal worden aan materiële middelen, en steeds meer van verfijnde technieken gebruik moet maken.

In de internationale verhoudingen heeft het transport evenals het geld een overdrachtsfunctie.

In de westerse economieën worden de vervoersmiddelen over het algemeen ondernemingsgewijs gehanteerd en de infrastructuur wordt door de overheid ter beschikking gesteld. De nationale eenheden moeten meer op elkaar worden afgestemd wat betreft hun geografische en maatschappelijk organisatorische verschillen m.b.t. het meer of minder ingrijpen van de overheid in de ondernemingsverhoudingen.

AFSTEMMING

De afstemming van de nationale transportstelsels was vroeger gebaseerd op de natuurlijke verdeling van rivieren, landwegen en zeeën, de techniek heeft zich hier a.h.w. bovenop gezet via de aanleg van de wegen, kanalen, havens en spoorwegen. De kans bestaat dan dat de stelsels uiteen gaan lopen. In de etchniek neemt de gemeenschap de besluiten, het afstemmen op elkaar kost veel inspanning samen met de administratieve uitwisselingen.

Een latere fase is dan de regulering van de verkeersdragers i.v.m. de schaarste. De schaarste aan ruimte maakt een toenemende distributie steeds wenselijker. De grens die er gesteld moet worden aan de overschrijding van de tekorten in de rijksuitgaven m.b.t. het openbaar vervoer komen hoe langer hoe sterker op ons af. Hoe ver moeten we gaan om een grotere rationaliteit te verkrijgen. Niet het technische speelgoed maar de maatschappelijke structurele vraagstukken dienen zich aan. Hoe rijker we worden in ons keuzevlak deste armer beginnen we ons te voelen en neemt de gevoeligheid toe, ook voor het transport.

DOCUMENTATIE

De spreker noemde het frappant dat in geen van de voorafgaande lezingen iets gezegd was over de documentatie in de internationale handel, hetgeen blijkbaar voor velen nog als een detail wordt aangezien. Met een terugblik in de ontstaansontwikkeling van de internationale vervoersdocumenten viel te concluderen dat door een toenemende rationalisatie in de communicatie de

papperassen tegenwoordig veel sneller kunnen worden overgebracht dan de te vervoeren objecten zelf. Een en ander heeft in het verleden tot veel verwarring geleid en zijn grote bedragen besteed aan de papieren afwikkeling. In Amerika heeft men eens becijferd dat ca. 7.5% van de internationale handelswaarde opgaat aan documenten behandeling. Via de Simplification of Trade Procedures is men in 1968 daadwerkelijk met een rigoureuze systematisering overgegaan en zijn nu al grote bezuinigingen behaald, hetgeen wel heeft geleid tot een daling in de personeelsbehoefte in vooral de scheepvaart.

Belangrijk is hierbij tevens dat meer mogelijkheden geschapen zijn voor een betere en snellere weergave voor statistische overzichten waar het in het verleden eigenlijk altijd nog aan heeft gemankeerd. Als voorbeeld noemde de spreker de KNSM die de verschepping en douane passage geheel papierloos laat geschieden waarna de gegevens per satelliet aan het station van aankomst worden overgesleurd. In de gehele transportketen hebben de verschillende partijen elkaar meer en meer weten te vinden wat in Amerika nu dreigt te gaan stuiten op moeilijkheden m.b.t. de antitrustwetgeving, waardoor afspraken die in Europa wel gelden door Amerika niet geaccepteerd zullen gaan worden.

REDERIJEN

In het verleden waren het vooral de rederijen die de handel bepaalden en een land en haven een sterke positie konden geven. Veel zeevarende naties zijn echter in het verleden volledig afgebrokkeld.

(vervolg zie pag. 14)

recensie:

(vervolg van pag. 13)

Een inleiding in de theorie van de externe organisatie.

"Ondernemingen, bedrijfsleven en maatschappij", door Drs. J.G.L.M. Willems. Stenfert Kroese, Leiden, prijs f 47,50.

Externe organisatie was nog een van de weinige vakken waarvoor geen bruikbaar boek als inleidende literatuur beschikbaar was. Daar is nu verandering in gekomen. Drs. J. Willems - wetenschappelijk medewerker aan onze faculteit - heeft het gat in de markt gevuld met zijn boek "Ondernemingen, bedrijfsleven en maatschappij". Dit boek wil 'beknopt maar systematisch de veelheid van economische verschijnselen, ontwikkelingen, problemen en theorieën' bespreken, aldus de flap.

Deel 1 geeft een afzonderlijke bespreking van de elementaire begrippen. Aan de orde komen begrippen als b.v. arbeidsverdeling, bedrijfstakken en -kolommen, structurele en organisatorische concentratie. De beschrijving is sober, kort en krachtig.

Deel 2 geeft een 'schets van de ontwikkeling van extern-organisatorische verhoudingen in het verleden' teneinde 'aan de beschrijving van het heden enig reliëf te geven'. Een bescheiden opzet. De beschrijving bestaat inderdaad uit het aangeven van enkele grote lijnen. Om echter ook nog met enkele verklaringen van de historische ontwikkeling op de proppen te komen, vooral als die verklaringen tussen neus en lip genoemd worden en in de rest van het boek geen enkele aandacht krijgen.

Deel 3 geeft enkele karakteristieken van het huidige bedrijfsleven. Dit deel is louter beschrijving, aangevuld met illustratief cijfermateriaal, ook voor Nederland.

Het meest interessante is natuurlijk altijd de verklaring van de verschijnselen. In deel 4 wordt een aantal extern-organisatorische verschijnselen afzonderlijk aan een verklaring onderworpen, terwijl in deel 5 de ontwikkeling van de structuur van het bedrijfsleven als geheel wordt bekeken. Een vaak gehanteerde aanpak, door sommigen de puzzel-methode genoemd: eerst de afzonderlijke stukjes bekijken, daarna de stukjes in elkaar proberen te passen, in de hoop dat een prachtig plaatje te voorschijn komt. Meestal geeft een dergelijke aanpak een weinig samenhangend en inzichtelijk beeld van de werkelijkheid en de theorievorming, zo ook hier. Ieder verschijnsel wordt zorgvuldig van alle kanten in het spotlicht gezet maar na afloop van de voorstelling blijkt de rode draad van het verhaal nogal rafelig te zijn. Een voorbeeld om deze beelddraak een beetje toe te lichten. Hoofdstuk 23 handelt over de veelheid van kleinere ondernemingen. Waarom zijn er zoveel kleine ondernemingen, vraagt de schrijver zich af. Eerst noemt hij een aantal 'negatieve' verklaringen zoals: door de 'welwillendheid' van de grote ondernemingen als camouflage van hun machtspositie, doordat de kleine onderneming excessieve risico's neemt, omdat de kleine ondernemer genoeg neemt met een subnormale beloning. Vervolgens de 'positieve' verklaringen: kleine ondernemingen hebben meer vitaal élan en slagvaardigheid, kleine ondernemingen zijn goede innovators.

Tenslotte komt de schrijver tot de conclusie dat de kleine onderneming wel bestaansmogelijkheden heeft doch niet specifieke voordelen in vergelijking met b.v. een kleine dochter van een grote onderneming.

Tja, wat moet je met zo'n verhaal. Leuk om wat gedachten van verschillende lieden over deze kwestie bij elkaar te hebben maar dat is dan ook alles. Waarom niet de positie van de kleine onderneming bekeken bv. aan de hand van de ontwikkeling van een of meerdere bedrijfstakken; zo'n aanpak brengt veel meer verband met andere verschijnselen als concentratie, de grote onderneming e.d. Het deel over de verklaring van de ontwikkeling van de structuur van het bedrijfsleven als geheel draagt duidelijk de (zwarte) sporen van het voorafgaande deel. In feite blijft dit onderdeel steken in de verklaring van een bepaald facet van die structuur als geheel nl. de marktmacht. Ook de rest van het boek blijft eigenlijk bij dit facet hangen. Deel 6 wil aandacht geven aan het voorspellende aspect van de theorie van de externe organisatie doch alleen wat de toekomst van de concentratie betreft. Deel 7 geeft een waardering van de concentratieverschijnselen waarna het boek wordt afgesloten met een beknopt overzicht van de mededelingswetgeving, als een van de belangrijkste toepassingen van de theorie.

Het voorafgaande heeft het hopelijk al een beetje laten doorschemeren; naar mijn mening is het boek niet een 'systematische' inleiding zoals de flap vermeldt, doch veel meer een schematische en fragmentarisch overzicht van wat verschillende mensen uit het vak zool denken over de diverse verschijnselen. Wat ik-vooral gemist heb in het boek en wat bij een inleiding m.j. niet mag ontbreken, is een overzicht van de verschillende theoretische benaderingen of invalshoeken die t.a.v. de problematiek van de externe organisatie worden gehanteerd of gehanteerd kunnen worden. Ik denk bv. aan een man als Chandler die in zijn "Strategy and Structure" de strategie van de (grote) ondernemingen en de daarmee verbonden aanpassingen van de interne structuur als uitgangspunt neemt.

Niettemin, kritiek komt makkelijker uit de pen dan lofprijzingen, mag het boek van Willems als een geschikte inleiding worden betiteld. Na het toch vrij armzalige dictaat van Prof. Dreesmann is dit boek een goede aanwinst voor de faculteit. Het laatste wat mij van het hart moet over het boek: het is veel papier voor weinig tekst en weinig tekst voor veel geld.

Hein Vrolijk

Wat zijn nu de diensten die je als haven moet verkopen?

Gekwalificeerde diensten vragen niet meer uitsluitend om een rederspositie, belangrijk is dat je terminale-functies kunt vervullen en als je daarbij een rederij wilt onderhouden, dan is dat bijzaak. Nationalisatie van de vervoersstroom en doorvoeren van specialisaties kunnen beiden belangrijke factoren zijn die werken in de richting van een sterke marktpositie.

T.a.v. het spreidingsbeleid van de regering stelt de spreker dat de overheid slechts geringe greep kan uitoefenen op de verschillende partijen. De belangen van verzender, vervoerder en ontvanger dienen geoptimaliseerd te worden en bij wijziging in de onderlinge afstanden of andere voorwaarden zal gebruik gemaakt worden van andere havenplaatsen. Dit maakt de havens kwetsbaar en een goed havenbeleid zal de verkeersstromen moeten kunnen analyseren en inzicht hebben in de technische aspecten.

INSTITUTIONEEL

Het ontstaan van de institutionele kaders in wereldhandelsverband heeft de carrière van de heer Vonk voor een groot deel in beslag genomen. Enkele punten hieruit kwamen aan de orde. Nadat velen de natuurrechtelijke visie aanhingen, waarin vrijheid voor deelname in de handel en gebruik van de handelswegen bestond, kwamen anderen tot de visie dat de overheidsinvloed een steeds sterker beleidsbepalend karakter diende te krijgen. Laatste stelling vraagt echter om een toenemend aantal bepalingen en ingewikkelde tariefstructuren ter behartiging van veler belangen. Langzamerhand komen in de afspraken van de EGKS en de OECD e.a. meer en meer clausules voor m.b.t. transportzaken, de transparante markten waar in dat kader over gesproken werd vroeger op het gebied van de tarieven om regulering. Nederland is hier altijd fel tegen geweest en ook later in EEG-verband sprak Nederland zich steeds uit voor een vrije transportmarkt. De heer Vonk ging vervolgens zeer specialisties in op art. 4 van het verdrag van de EEG waarin hij persoonlijk een belangrijk aandeel zei te hebben geleverd. E.e.a. komt neer op de bepaling dat tussen de marktpartijen niet mag worden gediscrimineerd of gesubsidieerd, dat er vrijheid van vestiging bestaat etc.

PRAKTIJK

De praktijk wijst op dit moment uit dat met veel regelingen tussen de landen de hand wordt geligd, en ook in Nederland zijn we niet geheel zuiver op de graad. De hoop is echter altijd nog gericht op een eenduidige afspraak in subsidieaafbouw, dit vooral wat betreft de scheepsbouw en scheepvaart. In de luchtvaart is het verdrag erg onpractisch en bestaan er in feite landelijk monopolies die op elkaar zijn afgestemd via quoteringen. Tenslotte dreigt in de verhouding tot de oostbloklanden het probleem dat we het vrije markt principe t.o.v. hen niet kunnen waarmaken. Dit wordt urgent als de Rijn/Main/Donau-verbinding zal zijn voltooid. Dan zullen er quoteringen moeten gaan gelden evenals andere condities en deviezenregelingen. Een gemeenschappelijke gedragslijn is op meerdere fronten een noodzaak hetgeen de EEG als een "must" aanwijst.

PB

Voor beginnende economen ligt er ook in onzekere tijden een kei van een baan bij Van Dien+Co

Voor kwaliteit is er nu eenmaal altijd werk. Werk dat je toekomt. Want als je na drie jaar praktijk het accountantsdiploma in je zak hebt, dan ga je bij Van Dien+Co ook accountantswerk doen. In onze groeiende organisatie ontstaan immers steeds nieuwe accountantsplaatsen, zodat je carrière niet wordt geblokkeerd.

Voorwaarde is wél, dat je in de bedrijfseconomische richting bent afgestudeerd. Dat je keuzepakket de accountancyvakken omvat. Dat je werklustig bent. En over gezond verstand beschikt.

Als je al weet, dat de accountancy geen saai en sullig beroep is, dan kunnen wij je nog vertellen:

- dat de accountancy de laatste jaren steeds meer maatschappijgericht – en technisch-methodisch – steeds geavanceerder wordt, waardoor een grote verscheidenheid aan boeiende functies en werkgebieden is ontstaan;
- dat, om eens over werkomgeving te praten, de kantoren van Van Dien+Co modern-aantrekkelijk zijn ingericht, een sfeer van de hedendaagse verhoudingen ademen;
- dat Van Dien+Co elk jaar een sociaal jaarverslag laat verschijnen, waarin het personeelsbeleid in openheid voor ieder uit de doeken wordt gedaan;
- dat je bij Van Dien+Co gezond-snel zélf naar de cliënt gaat, dat je in de accountancy een grote mate van zelfstandigheid geniet en dat je veel extern bezig bent;
- dat je bij Van Dien+Co niet in de massa ondergaat, maar, integendeel, op tal van carrièrelijnen kunt inspelen.

Een kei van een baan. Een moderne, afwisselende job, waarin je in feite je carrière zelf in de hand hebt. Als je de kennis en de wil bezit om dát waar te maken, dan willen wij je graag zien. Bel op of schrijf een brief aan ons hoofd personeelszaken. Wij nemen dan contact met je op.

**VAN DIEN+CO - Accountants,
Amsterdam-Oost, Fizeastraat 2,
telefoon 020-91 01 11**

AMSTERDAM
APELDOORN
ARNHEM
BREDA
EINDHOVEN
ENSCHDEDE

'S-GRAVENHAGE-RIJSWIJK
GRONINGEN-HAREN
HAARLEM
'S-HERTOGENBOSCH
HOOGEVEEN
LEEUWARDEN

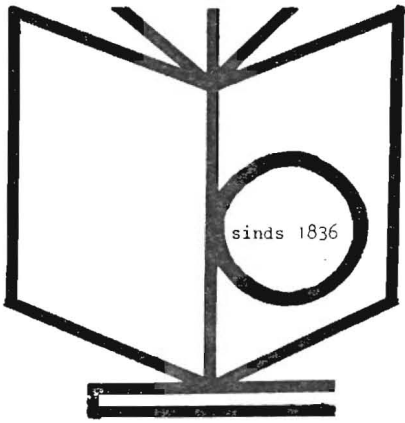
LOCHEM
MAASTRICHT
ROTTERDAM
TILBURG
UTRECHT
VENLO

ZAANDAM
ZWOLLE

ANTWERPEN
BRUSSEL
WILLEMSTAD-CURACAO
ORANJESTAD-ARUBA
PHILIPSBURG-ST. MAARTEN
CARACAS-VENEZUELA

brinkman's

boekhandel

IN HET MAUPOLEUM

2^e ETAGE

Jodenbreestraat 23

kamer 2386 tel. 5254024

Mauk Mulder - Omgaan met macht

Verschillende soorten van macht worden geïnventariseerd; welke machtsprocessen en -relaties doen zich bij ons voor, etc. In zeer begrijpelijke taal reikt de auteur ons een aantal voorbeelden aan, welke een onverwacht inzicht geven in de machtsprocessen waaraan wij deelnemen.

Agon Elsevier, 1977. prijs f 24,50

Kees Zijlstra - Energie economie

Een nieuwe benadering van energie als gangmaker van onze welvaart: haar rol in de moderne samenleving, de energibalans, prognosemethoden, vooruitzichten, beleidsbepalingen

Agon Elsevier, 1977. prijs f 24,50

Flip de Kam - Betalen is voor de dommen

Alles over zwart geld, belastingparadijzen en fiscaal juridische manipulaties, waarom belasting betalen voor de dommen is. Een verkenningstocht door de schemergebieden van de belastingheffing.

Bert Bakker, 1977. tweede druk f 17,50

U. Rosenthal - Crisis en continuïteit

Analyse van het functioneren van het departement van Economische Zaken tegen de achtergrond van belangrijke gebeurtenissen in 1973: komst van Den Uyl, interne reorganisaties, oliecrisis etc.

Samson 1977, prijs f 21,50

Leonard Silk - The economics

A most interesting book illuminating some of the major concerns in contemporary economics.

Basic Books, 1977 prijs ca 38,70

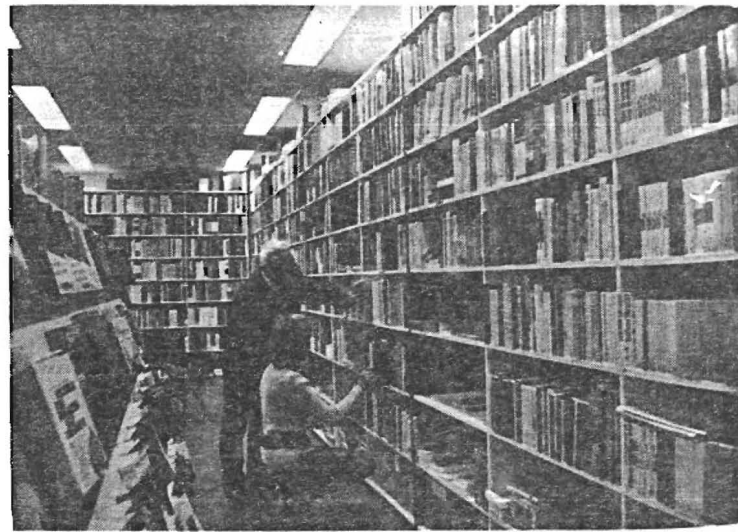
Fritz Machlup - A history of thought on economic in-

tegration
A monograph on a timely economic problem, a textbook in international economics, and a bibliographical reference book.

Mac Millan Press, 1977 ca. 51,00

Peter Bächlin - Economische geschiedenis van de film!

Voorwaarden, invloeden en gevolgen waaraan de film door wetmatigheden van de gegeven inrichting van de economie onderworpen is, worden onderzocht. Het behandelt een gebied dat tot nog toe nooit tot wetenschappelijk onderzoek heeft geleid. De studie tracht een bijdrage te leveren aan het begrip van het complexe fenomeen film in zijn huidige gedaante, welke een uitgebreide kennis van zijn economische grondslagen veronierstelt. Sunschrift 115, 1977 prijs f 15,00

EKONOMIE

GEOGRAFIE

PLANOLOGIE

SOCIOLOGIE